

Bloemenuurwerken kunnen we beschouwen als een merkwaardige, zo niet bizarre variant van zogenaamde "bloemmozaïeken" : gekunstelde figuurcomposities met levende (al dan niet bloemdragende) plantjes, vroeger veelal in sterpatronen aangelegd in plantsoenen. Samen met haag-doolhoven vormen bloemmozaïeken en bloemenuurwerken fenomenen in de rand van park- en tuinverfraaiing.

Sedert de "Belle Epoque" zijn "bloemmozaïeken" een ware specialiteit van de Oostendse Beplantingsdienst, en tevens hun prestigezaak daar dergelijke aanplantingen ongehooflijk veel manueel werk (lees peperdure arbeidsuren), zorg en onderhoud vergen. Niet zonder reden waren en zijn de bloemmozaïeken in de as van de Leopold II-laan, het Marie-Joséplein, het Leopold I-plein, de Koninginnelaan en het pleintje voor de SS. Petrus en Pauluskerk en dat voor de Sint-Jozefskerk de trots van de Oostendse Beplantingsdienst, tevens een bewijs van hoogstaand vakmanschap.

Bloemenuurwerken, die eigenaardige combinatie van bloemmozaïek en uurwerkmechanisme, zijn geen Oostends monopolie : we treffen ze wel meer aan, zij het zeldzaam en niet steeds van het royale Oostendse formaat : Nijmegen, Genève, Johannesburg, Interlaken, Le Mans, Blackpool... zijn steden die er een bloemuurwerk op nahouden.

X X X

Het Oostendse "bloemhorloge" werd in 1932-1933 aangelegd in het Leopoldpark, kant Karel-Janssenslaan, in het verlengde van de as Leopold II-laan. Van de richting Kursaal uit gezien vormde ze een mooi floraal sluitstuk voor de anders al zo bloemmozaïek-rijke laan.

Vóór 1933 was deze zone in het Leopoldpark ook al licht-hellend aangelegd en voorzien van bloemmozaïeken (cf. OIOP I, pl. 123; OIOP II, pl. 57 & 59) waaraan elk jaar een nieuw sierpatroon voor bedacht werd : stervormen, wapenschilden... Een waterbekken met fontein bekroonde het hoogste gedeelte van deze aanleg.

X X X

Het Bloemenuurwerk kwam tot stand ten gevolge van een overeenkomst tussen het College van Burgemeester en Schepenen en de Heer Marcel VAN HABOST uit Oostende "betreffende de vergunning van het plaatsen en het uitbaten van verlichtbare reclamezuilen, elk voorzien van vier verlichte uurwerken" (G.R., 3 maart 1933 en 30 juni 1933).

De Heer VAN HABOST kreeg vergunning om in de Stad Oostende op de openbare weg, 10 reclamezuilen met uurwerk te plaatsen (3 grote en 7 kleinere) en ze uit te baten. In ruil moest hij een bloemenuurwerk (diam. 9 meter) aanleggen "op den heuvel van het Leopoldpark, rechtover de Leopoldlaan".

De grote reclame- & uurwerkzuilen moesten geplaatst worden :

1. Kruispunt Van Iseghemlaan - Langestraat (Kursaal)
2. Voetpad Kapellebrug (zuidkant)
3. Petit Paris

De kleine :

1. Zeedijk ter hoogte Langestraat
2. Zeedijk ter hoogte Badenpaleis
3. Zeedijk Mariakerke - Tramstation
4. Rondpunt Albertus (Mariakerke)
5. Van Iseghemlaan (trottoir Schouwburg)
6. Marie-Joséplein (zuidkant)
7. Vindictivelaan (IJzerpanorama)

Verder waren er heel wat bijkomende verplichtingen gesteld aan de concessionaris, terwijl de Stad er zich toe verbond hem het monopolie te geven op het plaatsen van dergelijke zuilen en géén belastingen te heffen.

De vergunning liep normaliter tot 1 april 1945, waarna reclamezuilen en bloemenuurwerk "van rechtswege, zonder enige vergoeding," eigendom werden van de Stad Oostende.

X X X

Voor het uurwerk bedachten de opeenvolgende directeurs van de Beplantingsdienst telkens nieuwe sierpatronen. Daarin werd meestal ingespeeld op belangrijke evenementen of herdenkingen van historische feiten. Tijdens zijn 50 jarig bestaan maakt het uurwerk meerdere metamorfoses en één verhuis mee.

Aan de hand van onderstaand lijstje is het mogelijk wegwijs te raken in de vele versies die het Bloemenuurwerk ofte 'Horloge' kende :

- 1933 : Uurwerk bovenaan afgezet met geschoren haagjes die het waterbekken verduiken
Er is nog géén vijvertje vooraan (dat komt er pas in 1938)
- 1934 : Het haagje bovenaan is verdwenen. Er is nu een aarden verhoging aangelegd
waarop in bloemen het woord "Oostende" is aangebracht
- 1935 : De wijzerplaat is vierkant aangelegd; initialen L.A. (Leopold - Astrid)
door elkaar gevlochten vooraan
- 1936 : Wijzerplaat in achthoek ; Initiaal L (Leopold) onderaan
- 1937 : Gekroonde dubbele L als garnituur vooraan
- 1938 : De watervalletjes en vijver met siervis zijn aangelegd
Siermotieven : Wapenschild West-Vlaanderen/L/kroon/L/Wapenschild Oostende
- 1939 : ongeveer identiek
- 1940-44 : Géén versieringen
- 1945 : tekst bovenaan : XII TH MANITOBA

DRAGOONS

géén wijzers : mozaïek in V-vorm waaraan de vlaggen van de geallieerde landen

- 1946 : Strook boven wijzerplaat : 1846-1946
 Onder wijzerplaat : Ostend-Dover (100-jarig bestaan van de lijn Oostende-Dover)
- 1947 : Tekst boven wijzerplaat : OOSTENDE
- 1948 : idem; maar romeinse cijfers
- 1949 : idem; in de wijzerplaat is het Lier-motief (100-jarig bestaan van Kon. Conservatorium) verwerkt. In een banderol onderaan : muziekmotieven
- 1950 : idem; leliemotief in de wijzerplaat.

René DELY

(Vervolgt)

BEZOEK DE THEMATENTOONSTELLING "BLOEMENUURWERK" IN HET HEEMKUNDIG MUSEUM!!!

ACHTERGLASSCHILDERIJEN

1. In verband met achterglasschilderijen van de hand van E. DEVRIEZE en E. VAN NESTE wordt in het boek 'Brugge en de Zee' (uitgegeven door het Mercatorfonds-Antwerpen 1982) op blz. 191 het Heemkundig Museum van de Plate vermeld. Van deze twee kunstenaars wordt er inderdaad een schilderij in het Museum bewaard.

Verder vermeldt dit boek nog de namen van de achterglasschilders WENZESLAUS WIEDEN (woonde te Oostende in de 19e eeuw en huwde er met een Vlaamse vrouw), FRANCOIS MESEURE (woonde te Oostende in 1803 en 1806), PETRUS NEFORS (geboren te Oostende in 1790), PETRUS WEYTS (woonde in Oostende tot in 1838), C. BAERVOETS en J. HUYGHEBAERT.

In ons tijdschrift, jaargang 1981 verschenen er een drietal artikels betreffende de achterglasschilderkunst. Op blz. 215 een artikel van J. Van Beylen, op blz. 229 een artikel van W. Verlonje en op blz. 247 een bijdrage van Norbert Hostyn. Alle artikels vermelden de namen van de hierboven aangehaalde achterglasschilders. Alleen de namen van C. Baervoets en J. Huyghebaert worden niet vermeld.

2. In hetzelfde boek over 'Brugge en de Zee' staat op blz. 119 een afbeelding van een trekraan gebruikt in vele Vlaamse havens tot in de 19e eeuw. Het afgebeeld model is dit van ons Heemkundig Museum.

Jean-Pierre FALISE

DESIRE 80 ! PROFICIAT!!!

Elke geregelde bezoeker aan het Heemkundig Museum kent natuurlijk onze kranige Désiré Van Duyvenboden. Sinds talrijke jaren weet hij de bezoekers met een waardige jovialiteit te ontvangen.

Nu werd Désiré op 31 januari j.l. 80 jaar ! "De Plate" wenst hem ter gelegenheid van die hoge verjaardag een hartelijk proficiat. Zij hoopt tevens dat Désiré de bezoekers nog veel jaren vloeiend in de vier talen mag verwelkomen, want het museum is een stuk van zijn leven.

Met onze gelukwensen ook onze dank voor alles, Désiré.

A. VAN ISEGHEM
 Voorzitter